

**ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА СЪДИИТЕ
ОТ НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ
ВЪВ ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**

И С К А Н Е

ОТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

**на основание чл. 125, вр. чл. 124, ал. 1, т. 1, пр. 1
от Закона за съдебната власт**

ОТНОСНО: приемане на тълкувателно решение, свързано с констатирана противоречива практика на съдилищата по прилагането на чл. 263, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс в случаите, в които по делата има веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства.

I. Публичност на съдебните заседания по дела, по които има веществени доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства.

Принципът на публичност на съдебните заседания е конституционно закрепен в чл. 121, ал. 3 от Конституцията на Република България. Съгласно тази разпоредба разглеждането на делата във всички съдилища е публично, освен когато законът предвижда друго. Този принцип е заложен и в устройствения по значението си Закон за съдебната власт ("ЗСВ"), в чл. 132, ал. 1, според който съдилищата разглеждат делата в открити съдебни заседания, като съгласно ал. 2, изр. 1 от същата разпоредба публичността на съдебния процес може да бъде ограничавана само със закон. Публичността на съдебните заседания е основен принцип и на наказателния процес, съгласно чл. 20 от Наказателно-процесуалния кодекс („НПК“).

В НПК ограниченията по отношение на конституционния принцип на публичност са изрично изброени в чл. 263, ал. 1, като съгласно пр. 1 от него „Разглеждането на делото или извършването на отделни съдопроизводствени действия става при закрити врати, когато това се налага за запазване на държавната тайна...”.

Понятието „държавна тайна” е законово дефинирано в чл. 25 от Закона за защита на класифицираната информация („ЗЗКИ”, обн., ДВ, бр. 45 от 30.04.2002 г., посл. изм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г., в сила от 09.08.2013 г.). Това е „информацията, определена в списъка по приложение № 1, нерегламентираният достъп до която би създал опасност за или би увредил интересите на Република България, свързани с националната сигурност, отбраната, външната политика или защитата на конституционно установения ред”. Категориите информация, подлежаща на класифициране като държавна тайна, са обособени в Приложение № 1 към чл. 25 от ЗЗКИ в два раздела – „I. Информация, свързана с отбраната на страната” и „II. Информация, свързана с външната политика и вътрешната сигурност на страната”.

Съгласно т. 6 от р. II такова качество има „Информация относно използвани съгласно законовите разпоредби специални разузнавателни средства (технически средства и/или способите за тяхното прилагане)”. До отмяната на т. 8 от ЗЗКИ с преходните и заключителни разпоредби („ПЗР”) на Закона за изменение и допълнение на Закона за специалните разузнавателни средства (отм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г., в сила от 09.08.2013 г.) държавна тайна бяха и „Данни, получени в резултат на използване на специални разузнавателни средства, и данни относно контролирането на покупки и тайно наблюдавани пратки”.

Констатира се наличие на разнообразна практика на съдилищата как следва да бъдат проведени съответните съдебни заседания по дела, по които в хода на досъдебното производство са събрани веществени доказателствени средства („ВДС”) чрез използване на специални разузнавателни средства („СРС”) - изцяло или отчасти при закрити врати, или при открити врати.

1. Има съдебни състави, при които съдебните заседания по даденото наказателно дело, по които има ВДС, събрани чрез използване на СРС, са протекли изцяло при закрити врати.

Много често от съдебните протоколи не става ясна причината, която е мотивирала съдебния състав да проведе съответното съдебно заседание или пък дори цялото съдебно производство при закрити врати: напр. приобщаване/предявяване/изслушване на тези ВДС или поради друга причина, или заседанията са протекли като закрити единствено с оглед на обстоятелството, че към делото са приложени ВДС, събрани чрез СРС.

В този смисъл са приложените протоколи от съдебни заседания („с.з.“) и разпореждания за насрочване на делото в закрито с.з. по първоинстанционните дела по:

н.о.х.д. № 6488/2010 г. (протокол от с.з. от 12.11.2013 г.), н.о.х.д. № 14482/2011 г. (разпореждане за насрочване на делото при закрити врати от 14.10.2011 г.; протоколи от закрити с.з. от 13.01.2014 г. и 07.02.2014 г.), н.о.х.д. № 15866/2012 г. (с.з. от 12.02.2014 г.), н.о.х.д. № 8319/2013 г. (разпореждане за насрочване на делото при закрити врати от 14.05.2013 г.; с.з. от 13.11.2013 г.) – всички на Софийски районен съд,

н.о.х.д. № С-219/2010 г. (разпореждане за предварително изслушване по делото от 31.05.2010 г. в открито с.з., протоколи от закрити с.з. от 05.07.2010 г., 05.10.2010 г., 05.12.2011 г.), н.о.х.д. № С-331/2012 г. (с.з. от 14.02.2013 г.), н.о.х.д. № С-852/2010 г. (разпореждане от 08.11.2010 г. за отсрочване на делото в открито с.з.; протоколи от закрити с.з. от 26.11.2010 г., 10.01.2011 г., 28.02.2011 г.) – всички на Софийски градски съд („СГС”),

н.о.х.д. № 279/2013 г. (разпореждане от 12.03.2013 г. за насрочване на делото в закрито с.з.; протокол от с.з. от 24.04.2013 г.), н.о.х.д. № 946/2013 г. (с.з. от 12.07.2013 г.), н.о.х.д. № 1120/2013 г. (с.з. от 29.11.2013 г., 13.01.2014 г., 19.02.2014 г.), н.о.х.д. № 1410/2013 г. (с.з. от 02.12.2013 г., 27.02.2014 г.), н.о.х.д. № 183/2014 г. (протоколи от с.з. от 25.02.2014 г. и 12.03.2014 г.) – всички на ОС – Пловдив,

както и тези по въззивни производства по:

в.н.о.х.д. № 491/2013 г. (с.з. от 05.12.2013 г.) на ОС – Благоевград, в.н.о.х.д. № 103/2012 г. (с.з. от 21.12.2012 г., 15.11.2013 г., 24.01.2014 г.) и в.н.о.х.д. № 41/2013 г. (с.з. от 03.07.2013 г.) – на АС – София,

в.н.о.х.д. № 188/2013 г. (с.з. от 16.09.2013 г.) и в.н.о.х.д. № 222/2013 г. (с.з. от 30.09.2013 г.) - на АС – Велико Търново,

в.н.о.х.д. № 86 С/2013 г. (с.з. от 04.04.2013 г., 16.05.2013 г., 09.07.2013 г.), в.н.о.х.д. № 279 С/2013 г. (с.з. от 14.11.2013 г.), в.н.о.х.д. № 322 С/2013 г. (с.з. от 26.09.2013 г.) - всички на АС – Пловдив.

В някои от цитираните протоколи от съдебни заседания изобщо не става ясна причината, наложила разглеждането на делото изцяло при закрити врати, тъй като липсват мотиви за това. В някои разпореждания за насрочване на наказателното дело е видно, че то е насрочено за разглеждане в открито съдебно заседание, а проведените заседания по делото са закрити, без излагане на съответни мотиви за това. В други случаи е посочено, че по делото е налице класифицирана информация или наличие на приложени ВДС от експлоатирани СРС. В някои от протоколите е посочено, че делото се разглежда при закрити врати на основание чл. 263, ал. 1 от НПК с оглед приложените ВДС, изготвени посредством СРС. Използвани са и формулировки, че заседанието е

закрито, с оглед наличието на доказателства, събирани посредством използване на СРС, и приложени по делото с гриф на класифицирана информация, чието разсекретяване може да стане единствено от органа, поставил идентификационна степен на поверителност. Понякога, използваните формулировки са, че се провежда „публично/открито заседание при закрити врати”.

2. Други съдебни състави, видно от съдебните протоколи, приемат, че само отделни съдопроизводствени действия следва да бъдат проведени при закрити врати, а именно тези, при които се прочитат и приемат документи, които имат съответния гриф за сигурност по ЗЗКИ и представляват държавна тайна, след което разглеждането на делото следва да продължи при открити врати.

Към тази категория спадат:

н.о.х.д. № С-318/2008 г. (с.з. 01.12.2008 г., 01.11.2010 г., 17.12.2010 г.) и н.о.х.д. № С-85/2009 г. (с.з. от 17.07.2009 г., 04.02.2011 г., 11.03.2011 г., 11.06.2012 г.) - на СГС,

н.о.х.д. № 386/2013 г. (с.з. от 11.12.2013 г.) на Софийски окръжен съд,

н.о.х.д. № 358/2012 г. (с.з. от 10.02.2014 г.) на ОС – Благоевград,

н.о.х.д. № 1244/2012 г. (с.з. от 14.02.2013 г.) на ОС – Бургас,

н.о.х.д. № 693/2013 г. на ОС - Варна (с.з. от 11.02.2014 г.),

н.о.х.д. 287/2013 г. (с.з. от 09.12.2013 г.) на ОС – Велико Търново,

н.о.х.д. № 76/2013 г. (с.з. от 10.06.2013 г.) и н.о.х.д. № 126/2013 г. (с.з. от 24.01.2014 г.) – на ОС – Габрово;

н.о.х.д. № 167/2013 г. (с.з. от 10.02.2014 г.) и в.н.о.х.д. № 96/2013 г. (с.з. от 28.02.2013 г.) на ОС – Русе;

н.о.х.д. № 525/2012 г. (с.з. от 23.07.2013 г.) на ОС – Шумен.

В тези случаи провеждането на отделни съдебни заседания или части от тях при закрити врати се аргументира със следните мотиви: за да се прочетат протоколи, отразяващи изготвянето на ВДС от прилагане на СРС; за изслушване на ВДС във връзка с използвани СРС; за разпит на свидетел, с оглед възможността въпросите към него да се отнасят до използването на СРС или специфични негови познания, свързани с работа по използване на СРС; за огласяване на доказателства, приложени в класифициран том по делото.

3. Налице са категория дела, по които въпреки наличието на ВДС, събрани чрез СРС, съдебните заседания са протекли при изцяло открити врати:

н.о.х.д. № С-193/2010 г. (с.з. от 12.04.2010 г.), н.о.х.д. № С-852/2010 г. (с.з. от 17.03.2011 г.), н.о.х.д. № 4529/2010 г. (всички съдебни заседания

по делото, напр. протокол от с.з. 29.11.2010 г. и 25.11.2011 г.), н.о.х.д. № С-876/2011 г. (с.з. от 15.12.2011 г.), н.о.х.д. № С-204/2013 г. (с.з. от 06.12.2013 г.) - всички на СГС.

В открито съдебно заседание са приобщени и доказателствата, събрани чрез СРС, по н.о.х.д. № 1200/2012 г. (с.з. от 13.03.2013 г.), н.о.х.д. № 1740/2012 г. (с.з. от 23.10.2013 г.) и н.о.х.д. № 439/2013 г. (с.з. от 07.10.2013 г.) - всички на Специализирания наказателен съд,

н.о.х.д. № 894/2013 г. (с.з. от 11.02.2014 г.), н.о.х.д. № 1537/2013 г. (с.з. от 26.02.2014 г.) – на ОС – Варна,

н.о.х.д. № 54/2013 г. (с.з. от 26.04.2013 г.) на ОС – Видин,

н.о.х.д. № 93/2013 г. (с.з. от 10.06.2013) на ОС – Перник;

н.о.х.д. № 352/2013 г. (с.з. от 14.11.2013 г.) на ОС – Плевен,

н.о.х.д. № 99/2013 г. (с.з. от 04.03.2013 г.) на ОС – Русе,

в.н.о.х.д. № П-146/2011 г. (с.з. от 03.04.2012 г.) на АС – София,

в.н.о.х.д. № С-3/2013 г. (с.з. от 26.11.2013 г.) на Апелативен специализиран наказателен съд.

В тези случаи съдебните състави приемат, че не са налице основанията на чл. 263 от НПК, тъй като в предоставените секретни материали и класифицирана информация по делото не се съдържа информация, която представлява държавна тайна и разгласяването на която да застрашава националната сигурност. Излагат се и мотиви, че не винаги, когато се използват СРС, информацията, която е събрана посредством тях, следва да се третира като държавна тайна само по силата на употребения способ, поради което не са налице основания за засекретяване на цялата съдебна фаза, което да води за разглеждането на делото при закрити врати.

4. Има още една категория дела – частни наказателни дела, при които заседанията в производства по чл. 64 и чл. 65 от НПК са протекли при закрити врати.

Такива са:

ч.н.д. № 410/2013 г. (с.з. от 21.11.2013), ч.н.д. № 418/2013 г. (с.з. от 05.12.2013 г.), ч.н.д. № 435/2013 г. (с.з. от 20.12.2013 г.) – на ОС – Благоевград,

ч.н.д. № 102/2014 г. (с.з. от 24.01.2014 г.), ч.н.д. № 295/2014 г. (с.з. от 27.02.2014 г.) - на ОС – Пловдив,

в.ч.н.д. № 2/2013 г. (с.з. от 03.01.2013 г.), в.ч.н.д. № 19/2013 г. (с.з. от 25.01.2013 г.), в.ч.н.д. № 217/2013 г. (с.з. от 22.08.2013 г.), в.ч.н.д. № 248/2013 г. (с.з. от 26.09.2013 г.) – всички на АС – Велико Търново,

в.ч.н.д. № 303//2013 г. (с.з. от 25.07.2013 г.), в.ч.н.д. № 337/2013 г. (с.з. от 20.08.2013 г.), в.ч.н.д. № 348 С/2013 г. (с.з. от 29.08.2013 г.), в.ч.н.д. № 468 С/2013 г. (с.з. от 16.01.2014 г.) - всички на АС – Пловдив.

В производствата по чл. 65 от НПК провеждането на съдебни заседания при закрити врати се мотивира с оглед наличие по делото на някои секретни материали, с оглед наличие на ВДС от приложени СРС и ползване на доказателства, събрани чрез използване на СРС.

Има случаи, в които съдебните заседания са проведени при открити врати – по в.ч.н.д. № 336/2013 г. (с.з. от 15.08.2013 г.) по описа на АС – Пловдив, след становище на защитника на подсъдимия, че няма да се позовава на протоколите от ВДС, за да се налага делото да се гледа при закрити врати, както и ч.н.д. № 16/2013 г. (с.з. от 11.01.2013 г.) и ч.н.д. № 373/2013 г. (с.з. от 15.08.2013 г.) на ОС – Враца, при които ВДС, събрани чрез СРС, са разсекретени и приобщени, с оглед изясняване на обстоятелствата по делото.

5. Наблюдават се и случаи на изцяло или отчасти открити съдебни заседания при първоинстанционното разглеждане на делото (н.о.х.д. № С-318/2008 г. по описа на СГС) и почти изцяло закрити съдебни заседания по същото дело пред въззивния съд, без излагане на мотиви за това от съда (в.н.о.х.д. № 175/2011 г. на АС - София).

II. Проблеми, свързани с декласифицирането на информацията по дела, по които класифицирането им е станало само на основание точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл. 25 от ЗЗКИ (отм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г.).

В бр. 70 на „Държавен вестник“ от 09.08.2013 г. е обнародван Закон за изменение и допълнение на Закона за специалните разузнавателни средства. С параграф 37 на ПЗР на закона се изменя ЗЗКИ, като съгласно т. 2 от посочения параграф в Приложение № 1 към чл. 25, раздел II, се отменя т. 8. Законът в тази част е в сила от датата на обнародването му.

Съгласно посочената по-горе разпоредба, с отмяната на т. 8 данните, получени в резултат на използване на СРС, вече не се считат за информация, свързана с вътрешната сигурност на страната, поради което и не представляват държавна тайна. От това следва, че тези данни вече не представляват класифицирана информация съгласно Глава III, раздел I от ЗЗКИ. По делата, по които до момента са събирани доказателства посредством СРС, е извършено класифициране, като обикновено те са с ниво на класификация „секретно“ или „строго секретно“.

Нормата на чл. 31, ал. 6 от ЗЗКИ предвижда, че без съгласието на лицето по ал. 1 /което е класифицирало информацията/ или негов висшестоящ ръководител нивото на класификация не може да се променя или заличава. Същевременно, по силата на чл. 50, ал. 2, т. 3 от Правилника

за приложение на ЗЗКИ нивото на класификация се премахва при отпадане на основанията за защита на класифицираната информация.

В съдилищата на Република България има висящи голям брой наказателни дела, по които е извършено класифициране на основание чл. 25, ал. 1 Приложение № 1 - раздел II, т. 8 от ЗЗКИ. Поради това те се съхраняват в регистратури за класифицирана информация, достъпът на страните до тях е регламентиран по особени правила, както и на тези правила на Закона и Правилника се подчинява копирането на документи по тях и направа на записки и извлечения, необходими за подготовката на защитата им. Тези дела в много от случаите, на основание чл. 263, ал. 1 от НПК, се разглеждат при закрити врати. Всички тези ограничения на публичността на съдебните заседания и на достъпа до делото затрудняват работата по делата и са изключение от основни принципи на наказателния процес – публичност и равнопоставеност на страните. В нередки случаи съдилищата не публикуват и съдебните си актове.

След отпадане основанието за класифициране на информацията по чл. 25 - Приложение № 1, раздел II, т. 8 от ЗЗКИ пред съдилищата стои въпросът дали декласифицирането се извършва *ex lege* или е необходимо изготвянето на писма за всеки конкретен случай до органа по чл. 31 от ЗЗКИ с искане по чл. 31, ал. 6 от същия закон.

III. Публичност на съдебните актове и публикуването им на интернет страниците на съдилищата.

Чл. 263, ал. 4 от НПК предвижда, че присъдата се обявява публично (независимо дали съдебните заседания са проведени при открити или закрити врати).

Ал. 1 на чл. 64 от ЗСВ гласи, че „Актовете на съдилищата се публикуват незабавно след постановяването им на интернет страницата на съответния съд при спазване изискванията на Закона за защита на личните данни и Закона за защита на класифицираната информация.”

Прегледът на практиката на съдилищата във връзка с публикуването на мотивите към съдебните актове по дела, по които има ВДС, събрани със СРС на интернет-страниците на съдилищата, сочи често непубликуване на мотивите на присъдата, „тъй като делото е разгледано при закрити врати” (н.о.х.д. № 183/2014 г. по описа на ОС – Пловдив). Не са публикувани и съдебните актове по:

н.о.х.д. № 162/2013 г., н.о.х.д. № 365/2013 г., н.о.х.д. № 390/2013 г.,
н.о.х.д. № 693/2013 г. – всички по описа на ОС – Варна,
н.о.х.д. № 437/2013 г. на ОС – Сливен,

в.н.о.х.д. № 86/2013 г., в.н.о.х.д. № 88/2013 г., в.н.о.х.д. № 94 С/2013 г., в.н.о.х.д. № 100/2013 г., в.н.о.х.д. № 105/2013 г., в.н.о.х.д. № 110 С/2013 г., в.н.о.х.д. № 116/2013 г. – всички по описа на АС – Пловдив,

в.н.о.х.д. № 0041/2013 г. и в.н.о.х.д. № П-146/2011 г. – на АС - София).

По други дела както присъдата, така и мотивите не се публикуват (напр., н.о.х.д. № С-49/2012 г., н.о.х.д. № С-331/2012 г., н.о.х.д. № С-876/2011 г., н.о.х.д. № С-85/2009 г. – всички по описа на СГС). В някои случаи се сочи, че търсеното дело съдържа конфиденциална информация и не подлежи на публикуване - н.о.х.д. № 264/2013 г. на ОС – Благоевград, н.о.х.д. № 214/2013 г. на ОС – Шумен.

По н.о.х.д. № 210/2012 г. по описа на ОС – Кърджали, по което е постановена присъда № 1 от 04.02.2013 г., е посочено че изготвените мотиви към присъдата са маркирани с гриф за сигурност „поверително” като съдържащи информация, представляваща „държавна тайна” – данни, получени от използване на СРС (писмо, изх. № 542/12.03.2014 г.).

Посочената противоречива съдебна практика във връзка с чл. 263, ал. 1, пр. 1 от НПК, свързана с публичността на съдебните заседания, по които има ВДС, придобити чрез СРС, публичността на съдебните актове и публикуването им на интернет страниците на съдилищата, както и затрудненията, свързани с декласифицирането на информацията по дела, по които класифицирането е станало на основание т. 8 от р. II на Приложение № 1 към чл. 25 от ЗЗКИ (отм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г.) могат да бъдат преодолени чрез тълкувателна дейност на ОСНК на ВКС чрез приемане на тълкувателно решение.

С оглед на гореизложеното, на основание чл. 125, вр. чл. 124, ал. 1, т. 1, пр. 1 от Закона за съдебната власт, правя следното

ИСКАНЕ:

Общото събрание на съдиите от Наказателната колегия на Върховния касационен съд да приеме тълкувателно решение, с което да даде отговори на следните въпроси:

1. Наличието на приложени по наказателно дело веществени доказателствени средства, получени чрез използване на специални разузнавателни средства, представляват ли допустимо и достатъчно основание за ограничаване на публичността на съдебния процес, налагащо разглеждането му при закрити врати съгласно чл. 263, ал. 1 от НПК?

1.1. В случаите на необходимост от прилагане на чл. 263, ал. 1 от НПК, цялото съдебно производство ли следва да бъде проведено при закрити врати или само отделни процесуални действия, свързани с приобщаване на информацията, съдържаща се във веществени

доказателствени средства, придобити чрез специални разузнавателни средства?

1.2. Следва ли определенията на съда, с които се постановява разглеждането на делото при закрити врати при условията на чл. 263, ал. 1 от НПК, да бъдат мотивирани?

1.3. Допустимо ли е, ако първоинстанционното съдебно производство е протекло изцяло или частично публично, то въззивното производство по същото дело да протече изцяло при закрити врати?

2. Декласифицирането на делата, по които класифицирането е станало на основание точка 8 от раздел II на Приложение № 1 към чл. 25 от Закона за защита на класифицираната информация (отм., ДВ, бр. 70 от 09.08.2013 г.) извършва ли се *ex lege* или е необходимо изпълнение на процедурата по чл. 31 от ЗЗКИ във всеки конкретен случай?

3. Подлежат ли на публикуване и каква част от тях съдебните актове по дела, по които са приложени веществени доказателствени средства, получени чрез използването на специални разузнавателни средства?

Приложение: Посочените съдебни актове по реда на цитирането (на ел. носител).

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД:**

/съгласно разпореждане № 49 от 09.05.2014 г./

/Павлина Панова/